

**MATERIÁLNY PRÍSTUP K OCHRANE PRÁV
KONANIE PROTI DOBRÝM MRAVOM
PASÍVNA VECNÁ LEGITIMÁCIA**

I. Ani špecifické okolnosti prípadov, ktoré môžu byť komplikované a netypické, nevyvážajú všeobecné súdy z povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie vecí vrátane posúdenia nedostatku vecnej legitímácie ústredného orgánu štátnej správy a uplatnenej námietky premlčania.

II. Kautely práva na spravodlivý proces umožňujú najvyššiemu súdu preskúmať vecnú legitímáciu v rámci dovolacieho konania, pričom v prípade, ak tak tento neučiní, nie je možné jeho prístup hodnotiť ako ústavne akceptovateľný.

III. Právo nie je iba normatívny systém, ale má plniť aj funkciu Aristotelovej „aequity“. Formálne postupy tak nemôžu mať prednosť pred materiálnym prístupom, najmä ak v danej veci základ sporu od počiatku nebol sporný.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 215/2023 z 18. júla 2023)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Miloša Maďara a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **F. Š.**, zastúpeného advokátskou kanceláriou Kolíková & Partners, s. r. o., Radvanská 21, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát Mgr. Lukáš Opett, PhD., proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 5 Co 320/2017, 5 Co 321/2017 a 5 Co 322/2017 z 28. novembra 2019 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 188/2020 z 24. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 5 Co 320/2017, 5 Co 321/2017 a 5 Co 322/2017 z 28. novembra 2019 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 188/2020 z 24. augusta 2022 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 5 Co 320/2017, 5 Co 321/2017 a 5 Co 322/2017 z 28. novembra 2019 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 188/2020 z 24. augusta 2022 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **5 000 eur**, ktoré **s ú p o v i n n é** mu zaplatiť Krajský súd v Bratislave v sume **2 500 eur** a Najvyšší súd Slovenskej republiky v sume **2 500 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Krajský súd v Bratislave a Najvyšší súd Slovenskej republiky **s ú p o v i n n é** zaplatiť sťažovateľovi trovy konania na účet jeho právneho zástupcu, a to Krajský súd v Bratislave v sume **379,27 eur** a Najvyšší súd Slovenskej republiky v sume **379,27 eur** do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 23. decembra 2022 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 320/2017, 5 Co 321/2017 a 5 Co 322/2017 z 28. novembra 2019 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1 Cdo 188/2020 z 24. augusta 2022; navrhol napadnutý rozsudok krajského súdu a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie; okrem toho žiadal, aby ústavný súd spoločne a nerozdielne zaviazal krajský súd a najvyšší súd priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom. Alternatívne sa domáhal vyslovenia porušenia označených práv len napadnutým uznesením najvyššieho súdu, zrušenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a vrátenia mu veci na ďalšie konanie; taktiež žiadal priznať mu finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 215/2023-19 z 5. apríla 2023 ústavnú sťažnosť sťažovateľa prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva, že sťažovateľ 4. januára 2001 (povinne) nastúpil na výkon základnej vojenskej služby v trvaní 9 mesiacov podľa § 19 ods. 1 zákona č. 351/1997 Z. z. Branný zákon účinného v danom čase (ďalej len „Branný zákon“). Počas výkonu vojenskej služby v útvere Vojsk hraničnej polície Policajného zboru Slovenskej republiky patriacich pod Vojská Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „vojská ministerstva vnútra“) ako jednu zo zložiek ozbrojených síl Slovenskej republiky sťažovateľ viackrát poštípal kliešť, následkom čoho mu bola diagnostikovaná lymfická borelióza ako choroba z povolania. Dňa 25. septembra 2001, t. j. štyri dni pred skončením výkonu vojenskej služby, ku ktorému malo dôjsť 29. septembra 2001 formou prepustenia po uplynutí ustanovenej doby výkonu podľa § 64 ods. 1 písm. a) zákona č. 370/1997 Z. z. o vojenskej službe v znení účinnom v danom čase (ďalej len „zákon o vojenskej službe“), bol sťažovateľ v dôsledku zhoršenia zdravotného stavu hospitalizovaný v nemocnici v L., čo však v prepúšťacích dokladoch služobného orgánu vojenského útvaru, v ktorom vykonával vojenskú službu, uvedené nebolo. Aj jeho následná liečba bola sprevádzaná komplikáciami, pretože civilní lekári trvali na tom, aby bol liečený vojenskými lekármi, ktorí tak odmietali urobiť, keďže už nebol vojakom. Sťažovateľ rok poberal nemocenské dávky a v ďalších rokoch sociálne dávky od Sociálnej poisťovne, ktoré nepostačovali ani na úhradu nákladov spojených s liečbou uvedenej choroby, ktorá prešla do chronického štádia.

4. Žiadosti sťažovateľa o odškodnenie choroby z povolania z 22. apríla 2004 Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) nevyhovelo.
5. Žalobou doručenu Okresnému súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) 24. septembra 2004 sa sťažovateľ domáhal od Slovenskej republiky, zastúpenej ministerstvom vnútra (ďalej aj „pôvodne žalovaná“), zaplata sumy 692 311 Sk (10 346,28 eur) s príslušenstvom z titulu odškodnenia choroby z povolania, pričom uplatňovaná suma predstavovala náhradu za bolesť a náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktoré boli vyčíslené znaleckými posudkami.
6. Pôvodne žalovaná nároky sťažovateľa ako také nespochybňovala, považovala ich však za neprimerane vysoké, v súvislosti s čím navrhla vykonať znalecké dokazovanie, ako aj to, aby do konania na strane žalovanej vstúpila Sociálna poisťovňa (vyjadrenie k žalobe z 9. novembra 2005).
7. V priebehu konania sťažovateľ podal viacero návrhov na zmenu petitu týkajúcich sa výšky náhrady škody, ako aj okruhu pasívne legitimovaných subjektov.
8. Na pojednávaní okresného súdu konanom 22. októbra 2007 právna zástupkyňa sťažovateľa navrhla, aby rozhodol o zámene účastníka konania na strane žalovanej tak, že pôvodne žalovaná z konania vystúpi a na jej miesto vstúpi ministerstvo vnútra ako samostatný subjekt.
9. Na ďalšom pojednávaní konanom 2. októbra 2008 okresný súd vyhlásil uznesenie, ktorým podľa § 92 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku účinného v danom čase (ďalej len „OSP“) pripustil, aby pôvodne žalovaná vystúpila z konania a na jej miesto vstúpilo ministerstvo vnútra. Písomné vyhotovenie uvedeného uznesenia okresného súdu bolo pod č. k. 22 C 343/2004-365 vyhotovené až 27. septembra 2011 (t. j. po takmer troch rokoch od jeho vyhlásenia okresným súdom a štyroch rokoch od návrhu právnej zástupkyne sťažovateľa na zámenu účastníka konania na strane žalovanej) a právoplatnosť nadobudlo 25. októbra 2011.
10. Proti uvedenému uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie (doručené okresnému súdu 27. októbra 2011), v ktorom vyslovil nesúhlas so zámennou účastníka konania na strane žalovanej. Okresný súd listom z 9. decembra 2011 vyzval sťažovateľa, zastúpeného Centrom právnej pomoci, na vyjadrenie, či trvá na odvolaní proti uvedenému uzneseniu okresného súdu. Centrum právnej pomoci listom z 15. decembra 2011 okresnému súdu oznámilo, že sťažovateľ trvá na tom, aby pôvodná žalovaná nevystúpila z konania.
11. Krajský súd uznesením č. k. 6 Co 72/2012-404 z 30. marca 2012 odvolanie sťažovateľa odmietol s tým, že *„proti takémuto uzneseniu môže podať odvolanie len ten žalobca, ktorý nepodal návrh na zámenu účastníkov konania... Ani pôvodný žalovaný, ani ten, koho vstup do konania súd pripustil namiesto pôvodného žalovaného, právo podať odvolanie nemajú, lebo žiadnemu z týchto účastníkov nebola výrokom rozhodnutia spôsobená ujma na jeho právach.“*
12. Na pojednávaní okresného súdu konanom 15. apríla 2016 ministerstvo vnútra vznieslo námietku premlčania.

13. Okresný súd uznesením č. k. 22 C 343/2004-878 zo 4. októbra 2016 pripustil pristúpenie Ministerstva obrany Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo obrany“) do konania na strane žalovaného ako žalovaného v 2. rade.

14. Ministerstvo obrany listom doručeným okresnému súdu 18. novembra 2016 uviedlo, že v konaní nie je pasívne legitimovaným subjektom, keďže v čase vzniku, resp. zistenia choroby z povolania nebolo voči sťažovateľovi povinným subjektom.

15. Okresný súd rozsudkom č. k. 22 C 343/2004-1056 zo 14. marca 2017 žalobu sťažovateľa zamietol pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie, keďže nositeľom subjektívnej povinnosti vyplývajúcej z hmotného práva nebolo ministerstvo vnútra ani ministerstvo obrany. Pri svojom rozhodovaní vychádzal z § 172 zákona o vojenskej službe v znení účinnom do 31. mája 2002, ktorý ustanovoval, že za škodu, ktorá vznikla vojakovi pri plnení služobných povinností alebo v priamej súvislosti s ním, zodpovedá štát, t. j. Slovenská republika, v mene ktorej koná/konalo ministerstvo vnútra ako ústredný orgán štátnej správy pre Policajný zbor a vojská ministerstva vnútra, avšak táto (už) nie je stranou sporu. Keďže § 172 zákona o vojenskej službe odkazuje na § 181 zákona o vojenskej službe, v prípade žalobcu by prichádzalo do úvahy aplikovať ustanovenia Zákonníka práce účinného do 1. apríla 2002, najmä jeho § 190 ods. 3. Aj v prípade, ak by právne posúdenie okresného súdu nebolo správne a pasívna legitímácia v konaní by svedčila ministerstvu vnútra (a nie Slovenskej republike zastúpenej ministerstvom vnútra, ako ustálil), s ohľadom na námietku premlčania uplatnenú ministerstvom vnútra by bolo dôvodným žalobu zamietnuť, keďže hmotnoprávne účinky začatia konania voči novému žalovanému nastali až dňom, keď okresnému súdu došiel návrh na zámenu účastníka, t. j. 22. októbra 2007. Podľa názoru okresného súdu uplatnenie námietky premlčania ministerstvom vnútra zásadne neodporuje dobrým mravom, keďže sťažovateľ bol v čase podania žaloby, ako aj v čase podania návrhu na zámenu účastníkov konania na strane žalovanej riadne procesne zastúpený právnym zástupcom. Vzhľadom na uvedené bolo nadbytočným zaoberať sa uplatňovaným nárokom sťažovateľa na náhradu škody.

16. Proti uvedenému rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, v ktorom sa bránil tým, že zámenu účastníka konania na strane žalovanej nežiadal, len upresňoval označenie strany sporu, preto jeho právo nemôže byť premlčané.

17. Krajský súd rozsudkom č. k. 5 Co 320/2017, 5 Co 321/2017 a 5 Co 322/2017 z 28. novembra 2019 napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny [§ 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)]. Krajský súd námietku sťažovateľa nepovažoval za dôvodnú, keďže štát a ministerstvo sú samostatné, od seba odlišné subjekty právnych vzťahov. Krajský súd poukázal na to, že sťažovateľ v pôvodne podanej žalobe správne označil Slovenskú republiku ako žalovanú, avšak na pojednávaní konanom 22. októbra 2007 navrhol, aby okresný súd pripustil jej vystúpenie z konania a aby ďalej konal s ministerstvom vnútra, čo okresný súd urobil. Ak v spore dôjde k zamene strany tak, že namiesto pôvodnej strany sa nárok uplatňuje voči inej strane, z hľadiska premlčania podľa § 112 Občianskeho zákonníka je právo uplatnené až dňom, keď došlo k návrhu na túto zámenu, aj keď samotná žalobná žiadosť (petit) zostala nezmenená. Ak veriteľ v začatom konaní na súde alebo inom príslušnom orgáne riadne nepokračuje, premlčacia doba sa skončí

bez ohľadu na to, že právo už bolo uplatnené (premlčacia doba plynie aj počas konania). V konaní riadne nepokračuje tá strana, ktorá napríklad zoberie podanú žalobu späť, nepodá návrh na pokračovanie prerušeného konania, neopraví alebo nedoplní podanie a pod.

18. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP, tvrdiac, že zamietnutie žaloby z dôvodu nedostatku pasívnej vecnej legitímácie ministerstva vnútra je neprimeraným, jednostranným a excesívnym formalizmom, ktorým malo dôjsť k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces. Poukázal na to, že nebol prítomný na pojednávaní, na ktorom jeho právna zástupkyňa podala návrh na zámenu účastníka konania na strane žalovanej ani na pojednávaní, na ktorom okresný súd pripustil, aby pôvodná žalovaná z konania vystúpila, pričom svoj nesúhlas s takýmto rozhodnutím okresného súdu vyjadril podaním odvolania, ktorému však krajský súd nevyhovel a dovolanie proti rozhodnutiu krajského súdu prípustné nebolo.

19. Najvyšší súd uznesením č. k. 1 Cdo 188/2020 z 24. augusta 2022 (doručeným sťažovateľovi 25. októbra 2022) dovolanie sťažovateľa odmietol ako neprípustné [§ 447 písm. c) CSP], keďže vady zmätočnosti ani nesprávne právne posúdenie veci krajským súdom nezistil. Vo vzťahu k dovolacím námietkam sťažovateľa najvyšší súd uviedol, že voľba advokáta patrí do dispozície účastníka konania (sporovej strany, pozn.), ktorý udelením plnomocenstva advokátovi vyjadruje súhlas s tým, aby ho tento zastupoval v konaní a vykonával všetky úkony, na ktoré je v konaní oprávnený. Dodatočný nesúhlas účastníka konania s úkonmi advokáta, prípadne porušenie povinnosti advokáta účelne využívať všetky zákonom pripustené prostriedky a spôsoby poskytovania právnej pomoci účastníkovi, ktorého zastupuje, ani porušenie odbornej starostlivosti zo strany advokáta nemožno považovať za zásah do práva strany sporu na spravodlivý proces. Vo vzťahu k vyvodu zodpovednosti advokáta za porušenie jeho povinností má sťažovateľ k dispozícii iné prostriedky právnej ochrany. Najvyšší súd ďalej uviedol, že označenie pasívne vecne legitimovaného subjektu je procesnou zodpovednosťou žalobcu, ktorú nemožno prenášať na konajúci súd. Skutočnosť, že v § 92 ods. 4 OSP bola uvedená možnosť, a nie povinnosť súdu pripustiť zámenu subjektov konania, ešte neznamená, že bolo úlohou súdu identifikovať pasívne vecne legitimovaný subjekt a v prípade nesúladu návrhu žalobcu na zámenu subjektov so zisteniami súdu takúto zámenu subjektov nepripustiť a nahrádzať tak procesnú aktivitu žalobcu, obzvlášť v prípadoch zastúpenia žalobcu advokátom. Námietky sťažovateľa tak podľa názoru najvyššieho súdu neboli spôsobilé založiť prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľa

20. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti [čl. 127 ústavy a § 122 a nasl. zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)] opakovane tvrdí, že prísne formálnym posúdením pasívnej vecnej legitímácie ministerstva vnútra zo strany okresného súdu a krajského súdu, ktoré nevzali do úvahy zmysel a účel procesnoprávných ustanovení zámeny účastníkov konania (§ 92 ods. 4 OSP), vedúcim v konečnom dôsledku k zamietnutiu žaloby sťažovateľa a strate vymáhateľnosti jeho nároku na náhradu škody z titulu choroby z povolania nielenže došlo k porušeniu práva sťažovateľa na spravodlivý proces,

ale aj k odopretiu spravodlivosti ako takej, čo prehliadol aj najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní sťažovateľa. Poukazuje na to, že žalobu pôvodne podal proti Slovenskej republike, ktorá jeho nároky nespochybňovala, pričom okresný súd podľa § 92 ods. 4 OSP za súhlasu účastníkov mohol (avšak nemusel) pripustiť, aby navrhovateľ alebo odporca z konania vystúpil a aby na jeho miesto vstúpil niekto iný. Podľa jeho názoru takéto rozhodnutie súdu malo význam napríklad po zistení, že pôvodne označený účastník nebol aktívne alebo pasívne legitimovaný a vykonanie zámeny bolo nevyhnutné na dosiahnutie úspechu v konaní. V danom prípade však aplikácia § 92 ods. 4 OSP okresným súdom a krajským súdom viedla k presnému opaku, t. j. zamietnutiu žaloby sťažovateľa pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie ministerstva vnútra, ktoré do konania vstúpilo na miesto Slovenskej republiky a ktoré nárok sťažovateľa ako taký nespochybňovalo, ale ho považovalo za premlčaný. Laxný prístup všeobecných súdov v napadnutom konaní spôsobil, že sťažovateľ sa ani po takmer 19 rokoch nedomohol svojich majetkových nárokov, ktorých opodstatnenosť preukazovalo viacero znaleckých posudkov.

III.

Vyjadrenia súdov a zúčastnených osôb a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie krajského súdu

21. Krajský súd v liste č. k. 1 SprV/219/2023 z 3. mája 2023 uviedol, že ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú. Skutočnosť, že ústredný orgán štátnej správy ako žalovaný nie je v konaní o náhradu škody spôsobenej vojakovi pri plnení služobných povinností pasívne vecne legitimovaný, vyplýva z hmotného práva – § 172 zákona o vojenskej službe, ktorý ustanovuje, že za škodu, ktorá vznikla vojakovi pri plnení služobných povinností alebo v priamej súvislosti s ním, zodpovedá štát, t. j. Slovenská republika [analogicky § 3 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“)]. Ak by teda súd poučil sťažovateľa o tom, že má žalovať štát (ktorý má taktiež právo na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy), poučil by ho o hmotnom práve. Zamietnutie žaloby o náhradu škody spôsobenej vojakovi pri plnení služobných povinností pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie ústredného orgánu štátnej správy, ktorý má v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. konať v mene štátu, ako žalovaného v tých prípadoch, keď žalobca nie je zastúpený advokátom, by skutočne mohlo byť vnímané ako „solistikované odôvodnená zjavná“ nespravodlivosť. Pokiaľ však žalobca zastúpený advokátom bol, je vecou advokáta, aby ním poskytnutá právna pomoc bola kvalifikovaná. Sťažovateľ v odvolaní proti prvoinštančnému rozsudku namietal, že v konaní nežiadal zámenu účastníkov, len upresňoval ich označenie. Takáto námietka však neobstojí, keď v pôvodne podanej žalobe správne označil ako žalovaného štát, t. j. Slovenskú republiku, za ktorú koná ministerstvo vnútra, ale na pojednávaní konanom 22. októbra 2007 navrhol, aby okresný súd pripustil vystúpenie pôvodne žalovanej z konania a ďalej konal s ministerstvom vnútra.

III.2. Vyjadrenie najvyššieho súdu

22. Najvyšší súd v liste č. k. KP 3/2023-182, Cpj 121/2023 z 18. apríla 2023 uviedol, že ponecháva rozhodnutie o ústavnej sťažnosti na úvahe ústavného súdu. K vyjadreniu

najvyššieho súdu bolo pripojené stanovisko predsedníčky senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu JUDr. E. Š., ktorá s poukazom na to, že otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu, uviedla, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu nie je arbitrárne, zjavne neodôvodnené ani príliš formalistické, keďže o zámene účastníka konania bolo rozhodnuté v súlade s § 92 ods. 4 OSP. Označenie pasívne vecne legitimovaného subjektu je procesnou zodpovednosťou žalobcu, ktorú nemožno prenášať na konajúci súd, preto neobstojí námietka sťažovateľa, že okresný súd nemal pripustiť zmenu subjektov na strane žalovaného. Dovolací senát sa v napadnutom uznesení zaoberal všetkými dôvodmi prípustnosti, ktoré dovolateľ označil v dovolaní a rozhodol v súlade s ustálenou praxou dovolacieho súdu.

III.3. Vyjadrenia zúčastnených osôb

23. Ministerstvo vnútra ako zúčastnená osoba v liste č. SL-OPS-2023/000303-008 z 26. apríla 2023 zrekapitulovalo priebeh napadnutého konania, pričom s poukazom na odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu a napadnutého uznesenia najvyššieho súdu uviedlo, že hoci mu neprináleží hodnotiť ani komentovať postup a rozhodnutia všeobecných súdov vydaných v danej veci, považuje ich za zákonné, vecne správne, dostatočne, jasne, zrozumiteľne a presvedčivo odôvodnené v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

24. Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo obrany“) ako zúčastnená osoba v liste č. SELP-5/38-60/2023 z 26. apríla 2023 uviedlo, že od počiatku napadnutého konania vznášalo námietku svojej pasívnej legitimácie, pričom zotrváva na vyjadreniach, ktoré produkovalo v priebehu napadnutého konania. Sťažovateľ ani v dovolaní proti napadnutému rozsudku krajského súdu nijakým spôsobom nespochybnil záver okresného súdu týkajúci sa nedostatku pasívnej vecnej legitimácie ministerstva obrany, ktoré spomína len v súvislosti s priznaním náhrady trov konania Sociálnej poisťovni, teda intervenientovi na strane ministerstva obrany. Aj z obsahu ústavnej sťažnosti jednoznačne vyplýva, že sťažovateľ za aktívne vecne legitimovanú považuje Slovenskú republiku, v zastúpení ministerstvom vnútra. Keďže súdu neprislúcha poučovať strany sporu o otázkach vecnej legitimácie, ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú.

25. Sociálna poisťovňa ako zúčastnená osoba k veci listom č. 21813-1/2023-BA z 28. apríla 2023 uviedla, že na základe právoplatne ukončeného konania o náhrade škody spôsobenej chorobou z povolania svojimi rozhodnutiami sťažovateľovi nepriznala nárok na dávky z úrazového poistenia, keďže na jeho prípad nebolo možné aplikovať § 293o ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení účinného v čase jej rozhodovania. Preskúmania zákonnosti týchto rozhodnutí Sociálnej poisťovne sa sťažovateľ domáhal správnou žalobou podanou Krajskému súdu v Trenčíne, v ktorej (okrem iného) tvrdil, že k 1. januáru 2003 zákonom č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky malo dôjsť k prechodu záväzkov z ministerstva vnútra na ministerstvo obrany, avšak dosiaľ o nej nebolo právoplatne rozhodnuté. Aj Sociálna poisťovňa zastáva názor, že súdu neprislúcha poučovať strany sporu o otázkach vecnej legitimácie, avšak rozhodnutie o ústavnej sťažnosti ponecháva na úvahe ústavného súdu.

III.4. Replika sťažovateľa

26. Sťažovateľ v replike z 30. mája 2023 uviedol, že zúčastnené osoby vo svojich vyjadreniach k ústavnej sťažnosti v podstate zopakovali argumenty, ktoré predniesli v priebehu napadnutého konania, a krajský súd a najvyšší súd zotrvali na právnych záveroch, ktoré obsahuje odôvodnenie nimi vydaných rozhodnutí. Naďalej považuje výklad § 92 ods. 4 OSP krajským súdom a najvyšším súdom za príliš formalistický, ktorého dôsledky sú pre sťažovateľa, ktorého právny nárok ako taký sporný nie je, absurdné, keďže v súdnych konaniach Slovenská republika nikdy nevystupuje sama za seba, ale vždy v zastúpení niektorým orgánom verejnej moci. Sťažovateľ má a musí mať porozumenie pre doktrínálne a teoretické východiská, o ktoré sa opiera právo a jeho inštitúty, avšak touto sťažnosťou sa fakticky domáhal nastolenia určitej rovnováhy medzi formálnymi požiadavkami práva a materiálnym chápaním spravodlivosti. V tejto súvislosti poukazuje na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 16/2011 z 11. septembra 2013, v ktorom (okrem iného) uviedol, že *„Právo nie je a nemôže byť od faktov úplne izolovaným, autoreferenčným systémom, účelom pre seba. Pre justíciu z uvedeného vyplýva, že podmienkou zmysluplnosti jej fungovania je istá miera autentickej uveriteľnosti, že rozhoduje spravodlivo.“*. Vo veci sťažovateľa je pritom irelevantné, aké právne nároky si môže uplatniť proti právnej zástupkyňi, ktorá na pojednávaní okresného súdu konanom 22. októbra 2007 navrhla, aby rozhodol o zámene účastníka konania.

27. Sťažovateľ zároveň poukázal na to, že napriek tomu, že povinnosť voči štátu vykonať vojenskú službu si splnil, štát mu nielenže neposkytol potrebnú zdravotnú starostlivosť, ale 19 rokov s ním vedie súdny spor o odškodnenie, v ktorom niet žiadnych pochybností o tom, že za škodu, ktorá sťažovateľovi vznikla, nesie zodpovednosť. Aj z vyjadrenia ministerstva obrany možno badať snahu „zbaviť“ Slovenskú republiku preukázateľnej zodpovednosti za škodu, ktorá sťažovateľovi vznikla. Sťažovateľ však v dôsledku choroby z povolania stratil najproduktívnejšie roky svojho života, pričom v súčasnosti vo veku 43 rokov je invalidným dôchodcom, ktorého invalidný dôchodok priznaný Sociálnou poisťovňou predstavuje od 1. januára 2023 sumu 175,90 eur mesačne. To považuje za taký exces, ktorý zakladá nielen porušenie jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale aj porušenie čl. 3 dohovoru v rozmere, ktorý zakazuje ponižujúce zaobchádzanie (M.S.S. v. Belgium and Greece [GC], no. 30696/09, § 220, ECHR 2011, and El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia [GC], no. 39630/09, § 202, ECHR 2012).

IV.

K ústnemu pojednávaniu

28. Ústavný súd v danom prípade upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

29. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu č. k. 5 Co 320/2017, 5 Co 321/2017 a 5 Co 322/2017 z 28. novembra 2019 (bod 17) a uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 Cdo 188/2020 z 24. augusta 2022 (bod 19) vydanými v spore, ktorého predmetom je odškodnenie sťažovateľa (bývalého vojaka) za chorobu z povolania. Uvedené rozhodnutia všeobecných súdov sťažovateľ považuje za arbitrárne a nepresvedčivo odôvodnené vo vzťahu k výkladu a aplikácii § 92 ods. 4 OSP na jeho prípad, keďže vstup ministerstva vnútra do konania na miesto Slovenskej republiky ako žalovanej strany sporu v podstate viedol k neúspechu sťažovateľa vo veci samej, hoci ani jeden z nich opodstatnenosť majetkových nárokov sťažovateľa nespochybňoval.

30. Ústavný súd už v uznesení o prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie (bod 2) uviedol, že funkciou súdov a justície všeobecne je poskytovať ochranu právam jednotlivca (do 30. júna 2015 § 1 a 2 OSP a od 1. júla 2016 čl. 2 CSP) a v materiálnom právnom štáte aj ochranu základným právam (čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy). Právo na spravodlivé súdne konanie, resp. právo na spravodlivosť znamená, že všetky súdy ako justičné orgány demokratického a právneho štátu majú povinnosť pri interpretácii zákonov zabrániť faktickému odopretiu spravodlivosti.

31. Konaním a rozhodovaním všeobecných súdov je teda ústavný súd oprávnený zaoberať sa len vtedy, ak sa ústavnou sťažnosťou namieta porušenie takých základných práv alebo slobôd, ktorým nebola poskytnutá účinná ochrana. Účinnú ochranu základných práv a slobôd (okrem iného) predstavuje opravný prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k tomu základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých namieta a ktorý jej umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 36/96).

32. Generálna požiadavka spravodlivosti v rozhodovaní všeobecných súdov sa v konaní, ktorého výsledkom je poskytnutie súdnej ochrany subjektívnemu právu účastníka občiansko-právneho, resp. civilnoprávneho vzťahu, prejavuje okrem iného aj hmotno-právnu požiadavkou, aby výkon tohto subjektívneho práva bol v súlade s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka) a na ňu nadväzujúcim procesno-právnym zákazom poskytnutia právnej ochrany zjavnému zneužitiu práva (čl. 5 základných princípov CSP). Aj takto je pre civilné sporové konanie konkretizovaný ústavný príkaz zakotvený v čl. 152 ods. 4 ústavy, podľa ktorého nielen výklad, ale aj uplatňovanie zákonov musí byť v súlade s ústavou (m. m. PL. ÚS 1/2018).

33. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd konštatoval, že v ďalšom konaní pred ústavným súdom bude potrebné zistiť najmä to, či sťažovateľom vytýkaný právny formalizmus, ktorý nerešpektuje jeho právo na spravodlivé súdne konanie, neznamená v 19 rokov trvajúcim spore o náhradu škody na zdraví odopretie spravodlivosti a či právne posúdenie nedostatku vecnej legitímácie ústredného orgánu štátnej správy krajským súdom (v spojení s právnym názorom súdu prvej inštancie, ktorému predchádzalo rozhodnutie prvoinštančného súdu o zámene účastníka konania podľa § 92 ods. 4 OSP) a pripustenie námietky premlčania

vznesenej ústredným orgánom štátnej správy zodpovedajú ústavnému štandardu súdnej ochrany práv sťažovateľa, ako aj to, či najvyšší súd ústavne akceptovateľným spôsobom rozhodol o prípustnosti dovolania sťažovateľa proti napadnutému rozsudku krajského súdu.

V.1. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu

34. Otázkou súdnej ochrany v podmienkach materiálneho právneho štátu (výkladom a aplikáciou právnych predpisov) sa ústavný súd zaoberal v náleze č. k. III. ÚS 72/2010 zo 4. mája 2010, ktorým judikoval (ZNaU 20/2010), že „V súvislosti s výkladom a aplikáciou príslušných právnych predpisov musí súd prihliadať na spravodlivú rovnováhu pri poskytovaní ochrany uplatňovaným právam a oprávneným záujmom účastníkov konania. Princíp spravodlivosti a požiadavka materiálnej ochrany práv sú totiž podstatnými a neopomenuteľnými atribútmi právnej ochrany (predovšetkým súdnej) v rámci koncepcie materiálneho právneho štátu. Nevyhnutnou súčasťou rozhodovacej činnosti súdov, ktorá zahŕňa aplikáciu abstraktných právnych noriem na konkrétne okolnosti individuálnych prípadov, je zisťovanie obsahu a zmyslu právnej normy uplatňovaním jednotlivých metód právneho výkladu. Ide vždy o metodologický postup, v rámci ktorého nemá žiadna z výkladových metód absolútnu prednosť, pričom jednotlivé uplatnené metódy by sa mali navzájom dopĺňať a viesť k zrozumiteľnému a racionálne zdôvodnenému vysvetleniu textu právneho predpisu.“.

35. Pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov nepochybne treba vychádzať najprv z ich doslovného znenia. Súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí od doslovného znenia právneho textu odchýliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). V takýchto prípadoch sa musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii (nálež ústavného súdu č. k. III. ÚS 341/07 z 1. júla 2008, ZNaU 36/2008).

36. Viazanosť štátnych orgánov zákonom v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona. Ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

37. Prípady, v ktorých nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecným súdom má za následok porušenie základných práv a slobôd, sú tie, v ktorých táto nesprávna aplikácia jednoduchého práva je spätá s konkurenciou jednotlivých noriem tohto práva, prípadne s konkurenciou rôznych interpretačných alternatív, v ktorých sa odráža kolízia ústavných princípov, a naostatok za také možno považovať aj prípady svojvoľnej aplikácie jednoduchého práva. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď všeobecný

súd urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 264/05 z 29. septembra 2005, ZNaU 100/2005).

38. Prvoinštančné a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok (II. ÚS 78/05), preto odôvodnenia rozhodnutí súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane.

39. Okresný súd v rozsudku č. k. 22 C 343/2004-1056 zo 14. marca 2017 (bod 15) správne konštatoval, že vecná legitímácia je stav vyplývajúci z hmotného práva. Má však význam len pri uplatňovaní tohto práva, teda v prebiehajúcom procese. Súd vecnú legitímáciu skúma aj bez návrhu a aj v prípade, že ju žiaden z účastníkov nenamieta.

40. „Na to, aby sa niekto stal účastníkom konania, netreba, aby bol účastníkom hmotno-právneho vzťahu, o ktorý v konaní ide; stačí, ak podá žalobu (v takom prípade sa stáva žalobcom) alebo je proti nemu podaná žaloba (v takom prípade sa stáva žalovaným). Či však bude žalobca v spore úspešný, závisí od toho, či je účastníkom hmotno-právneho vzťahu, z ktorého vyvodzuje žalobou uplatnený nárok. Pre označenie stavu vyplývajúceho z hmotného práva, keď je jeden účastník subjektom práva a účastník na opačnej procesnej strane subjektom povinnosti, ktoré sú predmetom konania, sa v občianskom procesnom práve užíva pojem vecná legitímácia. Z hľadiska posúdenia vecnej legitímácie nie je rozhodujúce, či a na základe čoho sa určitá fyzická alebo právnická osoba len subjektívne cíti byť účastníkom určitého hmotno-právneho vzťahu, ale vždy iba to, či účastníkom objektívne je alebo nie je. Nedostatok aktívnej vecnej legitímácie znamená, že ten, kto o sebe tvrdí, že je nositeľom hmotno-právneho oprávnenia (žalobca), nie je nositeľom toho hmotno-právneho oprávnenia, o ktoré v konaní ide; o nedostatok pasívnej vecnej legitímácie ide naopak vtedy, ak ten, o kom žalobca tvrdí, že je nositeľom hmotno-právnej povinnosti (žalovaný), nie je nositeľom hmotno-právnej povinnosti, o ktorú v konaní ide.“ (rozsudok najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 192/2004 citovaný v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 473/2017 z 1. augusta 2017).

41. Otázkou pasívnej vecnej legitímácie sa ústavný súd zaoberal v náleze č. k. III. ÚS 191/2018 z 13. novembra 2018, ktorým judikoval (ZNaU 46/2018), že „Skutočnosť, že všeobecný súd konal so stranou v konaní v postavení žalovaného a žalobe vyhovel, znamená, že dospel k záveru, že žalovaný je pasívne vecne legitimovaný, pričom nie je nevyhnuté, aby túto skutočnosť v rozhodnutí výslovne (*expressis verbis*) konštatoval. Ak žalovaný v spore nenamieta nedostatok svojej pasívnej vecnej legitímácie a jeho obrana spočíva v tvrdení, že pasívne vecne legitimované sú aj iné subjekty, musí túto skutočnosť jednoznačne tvrdiť a na jej preukázanie predložiť dôkazy.“

42. Otázkou odopretia spravodlivosti v dôsledku protichodných právnych názorov týkajúcich sa pasívnej legitímácie v spore proti štátu sa ústavný súd zaoberal v náleze

č. k. II. ÚS 293/2018 zo 17. októbra 2018, ktorým judikoval (ZNaU 45/2018), že „Protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere verejnosti v spravodlivé súdne konanie a v súdny systém ako taký. Ak účastník pri podaní žaloby a označení žalovaného subjektu konal s dôverou v skoršie právoplatné súdne rozhodnutie a postupoval plne v súlade s tam uvedeným právnym názorom týkajúcim sa toho, kto je v spore pasívne vecne legitimovaným subjektom, bolo povinnosťou krajského súdu prijať taký výklad príslušných zákonných ustanovení, ktorý by zachoval právo na súdnu ochranu sťažovateľa. Zodpovednosť za nejasne nastavené pravidlá týkajúce sa konania štátu nie je v okolnostiach posudzovaného prípadu možné prenášať na sťažovateľa, ale mal by ich niesť v prvom rade štát. Tým, že všeobecné súdy k otázke pasívnej vecnej legitimácie žalovaného zaujali protirečiaci si právny názor a v oboch prípadoch žalobu pre nedostatok pasívnej vecnej legitimácie zamietli, vytvorili situáciu, ktorú nie je možné nazvať inak než absurdnou.“. V uvedenom náleze ústavný súd pre upresnenie dodal, že ním „nedáva univerzálnu odpoveď na otázku, kto je pasívne legitimovaným subjektom v sporoch so štátom. Ústavný súd však považoval za neprípustné, aby sa štát vyhýbal posúdeniu svojej zmluvnej (či deliktuálnej) zodpovednosti tým, že „prezlečie kabát“ a v súdnom konaní sa bude chvíľu tváriť ako ministerstvo a chvíľu zase ako štát konajúci prostredníctvom ministerstva (pričom stále ide v podstate o tú istú entitu), a to za súčinnosti všeobecných súdov, ktoré tomuto konaniu poskytnú ochranu tým, že si nájdu zdanlivo sofistikovaný spôsob, ako podstatu sporu vecne neprerokovať. Ústavný súd pritom už v minulosti jasne signalizoval, že nebude tolerovať prehnaný formalizmus v situácii, keď je žalobcom ako žalovaná strana označený len orgán oprávnený v mene štátu konať, avšak z obsahu podania vyplýva, že žaloba v skutočnosti smeruje proti štátu (pozri nález sp. zn. II. ÚS 675/2016). Uvedené platí aj naopak.

43. Podľa názoru ústavného súdu v posudzovanom prípade sťažovateľa bolo potrebné vychádzať z toho, že v súlade s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky z roku 1995 vytvoríť základný právny rámec, ktorý bude korešpondovať s predstavou o postupnej profesionalizácii funkcií v Armáde Slovenskej republiky smerujúcej k jej postupnému budovaniu na modernú profesionálnu armádu pri zohľadnení súčasného stavu a podmienok u nás i v štátoch Európskej únie, Národná rada Slovenskej republiky prijala viacero zákonov, ktorými sa mal tento cieľ dosiahnuť.

44. Branný zákon (bod 3) okrem toho, že upravoval úlohy a zloženie ozbrojených síl, zakotvil inštitút brannej povinnosti pre štátneho občana Slovenskej republiky (muža), ktorá spočívala v jeho povinnosti podrobiť sa odvodu (§ 11 Branného zákona) a vykonať povinnú vojenskú službu [§ 18 ods. 2 písm. a) Branného zákona] alebo inú službu namiesto povinnej vojenskej služby, a to v súlade s čl. 18 ods. 2 písm. b) ústavy.

45. Zákon o vojenskej službe (bod 3) upravoval právne vzťahy vojakov povinnej vojenskej služby a štátu súvisiace so vznikom, zmenami a skončením povinnej vojenskej služby.

46. Deviata časť zákona o vojenskej službe obsahovala právnu úpravu bezpečnosti a ochrany zdravia vojaka pri výkone služby s tým, že starostlivosť o bezpečnosť a ochranu zdravia vojaka pri výkone služby bola jednou zo základných povinností služobného orgánu a nadriadeného vojaka (§ 136 ods. 1 prvá veta zákona o vojenskej službe), ktorí boli povinní

(okrem iného) zisťovať príčiny úrazov v službe a chorôb z povolania, viesť ich evidenciu, vytvárať podmienky na predchádzanie úrazom a chorobám z povolania, ako aj ochoreniam vznikajúcim vplyvom prostredia, v ktorom vojak vykonáva službu [§ 136 ods. 2 písm. d) zákona o vojenskej službe]. Bezpečnosť a ochrana zdravia vojaka pri výkone služby sa riadila všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu života a zdravia (zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení účinnom v danom čase, zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 330/1996 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v znení účinnom v danom čase a inými), hygienickými a protiepidemiologickými predpismi, dopravnými predpismi, predpismi o požiarnej ochrane a o zaobchádzaní s horľavinami, výbušninami, zbraňami, rádioaktívnymi látkami, jedmi a inými zdraviu škodlivými látkami (§ 137 ods. 1 zákona o vojenskej službe), pričom dozor nad zaisťovaním bezpečnosti a ochrany zdravia vojaka pri výkone služby vykonávalo ministerstvo (§ 137 ods. 4 zákona o vojenskej službe). Tam, kde sa v tomto zákone používalo pojem ministerstvo, rozumelo sa tým (okrem ministerstva obrany) aj ministerstvo vnútra a Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky (§ 182 ods. 1 zákona o vojenskej službe).

47. Zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú vojakovi bola systematicky zaradená do jedenástej časti zákona o vojenskej službe označenej ako Náhrada škody, pričom § 172 ustanovoval, že za škodu, ktorá vznikla vojakovi pri plnení služobných povinností alebo v priamej súvislosti s ním, zodpovedá štát (§ 181). Dôvodová správa k uvedenému zákonnému ustanoveniu uvádzala, že „Vzhľadom na absenciu právnej subjektivity v konaní o náhrade škody spôsobenej vojakovi (subjektom nie sú ozbrojené sily, ale ministerstvo obrany) návrh vymedzuje právnu subjektivitu tak, že túto priznáva podľa podriadenosti príslušného druhu vojsk Ministerstvu obrany Slovenskej republiky, Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky alebo Ministerstvu dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky. Súčasne v súlade s doterajšou právnou úpravou sa odkazuje na príslušné ustanovenia Zákonníka práce, ktoré komplexne riešia zodpovednosť organizácie (ako právneho subjektu) za škodu.“. Paragraf 181 zákona o vojenskej službe upravujúci použitie ustanovení Zákonníka práce v odseku 2 uvádzal, že na vojenskú službu vojakov povinnej vojenskej služby, vojakov prípravnej služby a mimoriadnej vojenskej služby sa použijú aj ustanovenia § 1 ods. 2, § 15, § 17, § 18, § 19 ods. 1, § 20, § 32, § 34, § 38, § 39 ods. 3 a 4, § 134, § 192 až § 209, § 211, § 213, § 214 ods. 1, 3 a 4, § 216 ods. 2 a 3, § 217 až § 222 a § 253 zákona č. 311/2001 Z. z. (t. j. Zákonníka práce). Dôvodová správa k uvedenému zákonnému ustanoveniu uvádzala, že „Návrh zákona oproti doterajšej právnej úprave navrhuje vymedziť, ktoré konkrétne ustanovenia Zákonníka práce sa obdobne použijú aj na služobný pomer profesionálneho vojaka. V danom prípade potreba praxe a aplikovateľnosť niektorých ustanovení Zákonníka práce ukázala nevyhnutnosť uplatnenia tých ustanovení, ktoré svojim vecným obsahom zodpovedajú aj potrebám ozbrojených síl. V praxi to bude znamenať, že tieto (konkrétne vymedzené) ustanovenia Zákonníka práce sa uplatnia pri riešení problematiky vojenskej služby vždy vtedy, ak takúto problematiku neupravuje tento návrh zákona. Vždy teda bude platiť podmienka, že návrh zákona je uplatňovaný ako právny predpis *lex specialis*.“.

48. Na uvedenú právnu úpravu ďalej nadväzoval zákon č. 380/1997 Z. z. o peňažných náležitostiach vojakov v znení neskorších predpisov, ktorý upravoval poskytovanie peňažných náležitostí vojakom základnej služby, náhradnej služby a vojakom zdokonaľovacej služby, ako aj zákon č. 114/1998 Z. z. o sociálnom zabezpečení vojakov v znení neskorších predpisov, ktorý upravoval sociálne zabezpečenie vojakov, ktoré pozostávalo

a) z nemocenského zabezpečenia

1. vojakov, ktorí vykonávajú profesionálnu službu v ozbrojených silách a ktorí sa stali dočasne neschopnými výkonu vojenskej služby v dôsledku choroby alebo úrazu,

2. vojakov, ktorí vykonávali vojenskú službu v ozbrojených silách a ktorí sa počas výkonu tejto služby alebo v ustanovenej lehote po jej skončení stali dočasne neschopnými výkonu práce v dôsledku choroby alebo úrazu, ak táto pracovná neschopnosť trvá aj po skončení výkonu vojenskej služby,

b) z výsluhového zabezpečenia

1. profesionálnych vojakov, ktorí vykonávajú alebo vykonávali vojenskú službu v ozbrojených silách,

2. vojakov, ktorí sa počas výkonu vojenskej služby v ozbrojených silách štúdiom alebo výcvikom pripravovali na výkon profesionálnej služby v ozbrojených silách a stali sa invalidnými v dôsledku choroby alebo úrazu vzniknutých pri výkone vojenskej služby alebo v súvislosti s ním,

c) zo zvýšenia výsluhového dôchodku, invalidného výsluhového dôchodku a sirotského výsluhového dôchodku z dôvodu bezvládnosti,

d) zo zabezpečenia službami

1. profesionálnych vojakov,

2. vojakov po skončení výkonu vojenskej služby, ktorí sú poberateľmi dávok výsluhového zabezpečenia,

3. vojakov, ktorí zomreli počas výkonu vojenskej služby.

49. Vykonávacia vyhláška Ministerstiev zdravotníctva a spravodlivosti, Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia a Ústrednej rady odborov č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v znení vyhlášky Ministerstiev zdravotníctva a spravodlivosti, Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia a Ústrednej rady odborov č. 84/1967 Zb., vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej socialistickej republiky a Ministerstva spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky č. 78/1981 Zb., vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 47/1995 Z. z. a vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky č. 19/1999 Z. z. bola zrušená zákonom č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov, ktorý v § 2 ods. 3 písm. c) definoval poskytovateľa náhrady

za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia ako osobu, ktorá je povinná poskytnúť náhradu podľa osobitných predpisov, napr. zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákona o vojenskej službe, zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry v znení neskorších predpisov, zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

50. Pre úplnosť ústavný súd uvádza, že vojenská služba bola povinná do januára 2006, keď jej zrušenie umožnilo zriadenie profesionálnej armády (zákonom č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), ako aj vstup Slovenskej republiky do Severoatlantickej aliancie (NATO) v roku 2005.

51. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd preskúmaním napadnutého rozsudku zistil, že krajský súd otázku pasívnej vecnej legitímácie v konaní o odškodnenie choroby z povolania nevyriešil ústavne konformným spôsobom, keď striktnou aplikáciou § 172 zákona o vojenskej službe dospel k záveru, že pasívne vecne legitimovaným je štát, t. j. Slovenská republika, v mene ktorej koná/konalo ministerstvo vnútra, pričom sa vôbec nevysporiadal s tým, že štát nie je totožný s osobu, ktorá je povinná poskytnúť náhradu podľa osobitných predpisov.

52. Viac svetla do toho, aké myšlienkové postupy viedli krajský súd k uvedenému záveru, vnieslo jeho vyjadrenie k ústavnej sťažnosti (bod 21), v ktorom s poukazom na analógiu s § 3 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. uviedol, že zamietnutie žaloby o náhradu škody spôsobenej vojakovi pri plnení služobných povinností pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie ústredného orgánu štátnej správy, ktorý má v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. konať v mene štátu ako žalovaného v tých prípadoch, keď žalobca nie je zastúpený advokátom, by skutočne mohlo byť vnímané ako „*sofistikovane odôvodnená zjavná*“ nespravodlivosť.

53. Zákon č. 514/2003 Z. z. je však na daný prípad neaplikovateľný vzhľadom na odlišnosť predmetu úpravy vymedzeného v § 1.

54. Hoci nešlo o skutkovo a právne identický prípad, ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 269/2019 z 2. októbra 2019, ktoré sa týkalo otázky zvyšovania dávok výsluhového zabezpečenia, judikoval (ZNaU 52/2019), že «Podľa § 81 ods. 3 písm. a) zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom zabezpečení“), v zmysle ktorého dávky výsluhového zabezpečenia priznáva, zvyšuje, znižuje, vypláca, zastavuje a odníma policajtovi útvar sociálneho zabezpečenia, na (správne) konanie (v zmysle § 83 a nasl. zákona o sociálnom zabezpečení) vo veciach týchto dávok je oprávnený útvar sociálneho zabezpečenia, a nie priamo Slovenská republika (žalovaná). V právnej veci žaloby preto

nie je daná ani pasívna vecná legitímácia žalovanej. Zmenou právnej úpravy valorizácie dávky výsluhového zabezpečenia (výsluhového dôchodku) došlo k zmene spôsobu jeho valorizácie a takáto zmena týkajúca sa rovnako všetkých bývalých príslušníkov Policajného zboru nemôže byť považovaná za diskriminačnú. Výsledok rokovania o návrhoch zákonov Národnej rady Slovenskej republiky ako zákonodarného orgánu, t. j. prijatie zmeny zákona, nemôže napĺňať znaky diskriminácie v zmysle zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov. Totiž zákon (prípadne jeho zmena) môže byť podrobený „iba“ ústavnému prieskumu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade zákonov s ústavou (vrátane čl. 12 ods. 2 ústavy o zákaze diskriminácie) a kým o zákone Ústavný súd Slovenskej republiky v konaní o jeho súlade nevysloví jeho nesúlad, platí prezumpcia jeho ústavnosti.».

55. V napadnutom rozsudku krajského súdu nie je ani zmienka o tom, aká osoba (ústredný orgán štátnej správy alebo orgán verejnej správy) je/bola v relevantnom čase povinná poskytovať dávky nemocenského zabezpečenia vojakom, ktorí vykonávali vojenskú službu v ozbrojených silách a ktorí sa počas výkonu tejto služby alebo v ustanovenej lehote po jej skončení stali dočasne neschopnými výkonu práce v dôsledku choroby alebo úrazu, ak táto pracovná neschopnosť trvá aj po skončení výkonu vojenskej služby. Namiesto toho krajský súd len alibisticky konštatoval, že aj v prípade, ak by právne posúdenie súdu nebolo správne a pasívna legitímácia v konaní by svedčila ministerstvu vnútra (a nie Slovenskej republike zastúpenej ministerstvom vnútra, ako ustálil), s ohľadom na námietku premlčania uplatnenú ministerstvom vnútra by bolo dôvodným žalobu zamietnuť, keďže hmotnoprávne účinky začatia konania voči novému žalovanému nastali až dňom, keď okresnému súdu došiel návrh na zámenu účastníka, t. j. 22. októbra 2007.

56. Ústavný súd považuje za absurdné, že krajský súd (ale aj ústredné orgány štátnej správy a orgán verejnej správy) zodpovednosť za výsledok sporu pripisuje sťažovateľovi, resp. jeho právnej zástupkyňi, ktorá na pojednávaní okresného súdu konanom 22. októbra 2007 navrhla, aby rozhodol o zámene účastníka konania na strane žalovanej tak, že pôvodne žalovaná z konania vystúpi a na jej miesto vstúpi ministerstvo vnútra ako samostatný subjekt, tvrdiac, že je vecou advokáta, aby ním poskytnutá právna pomoc bola kvalifikovaná.

57. Na účel overenia opodstatnenosti ústavnosťaznostných námietok si ústavný súd vyžiadal spis okresného súdu sp. zn. 22 C 343/2004, z ktorého obsahu (č. l. 135 – 136) zistil, že na pojednávaní okresného súdu konanom 22. októbra 2007 predstúpil právny zástupca pôvodnej žalovanej, ktorý po zotrvaní na prechádzajúcich vyjadreniach poukázal „*tiež na nedostatok pasívnej legitímácie odporcu, keď zodpovednosť nemôže niesť štát*“. Až následne predstúpila právna zástupkyňa sťažovateľa, ktorá uviedla, že „*navrhuje, aby súd pripustil vystúpenie SR – zast. MV SR s tým, že na jej miesto vstúpi MV SR ako samostatný subjekt*“. Na otázku okresného súdu, či sa pôvodne žalovaná vyjadrí k zámene účastníkov hneď, právny zástupca uviedol, že „*žiada o poskytnutie lehoty v rámci ktorej sa vyjadrí, či súhlasí so zámennou účastníka*“. Na č. l. 137 súdneho spisu sa nachádza stanovisko pôvodne žalovanej č. p. SLV-716/PS-S-2005 z 31. októbra 2007, v ktorom okresnému súdu oznámila, že „*Slovenská republika, zast. Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky súhlasí s návrhom navrhovateľa na zámennú účastníka, aby z konania vystúpila Slovenská republika,*

zast. Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a aby na jej miesto vstúpil ako odporca Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky“. (č. 1. 136 súdneho spisu).

58. Zámenu účasti upravenou § 92 ods. 4 OSP tak, že za súhlasu účastníkov môže súd pripustiť, aby navrhovateľ alebo odporca z konania vystúpil a aby na jeho miesto vstúpil niekto iný. Ak má byť takto zamenený navrhovateľ, treba, aby s tým súhlasil i ten, kto má na jeho miesto vstúpiť.

59. „Zámena účasti je rovnako modalitou procesného nástupníctva, avšak aplikuje sa iba tam, kde účastník už v čase začatia konania nemal vecnú legitimitáciu. Účelom tohto inštitútu je teda konvalidácia nedostatku vecnej legitimitácie účastníka, ktorá existuje od počiatku. Účastník, pochopiteľne, ne stráca právnu ani procesnú subjektivitu... Pri zámene účastníkov nejde vlastne o klasické procesné nástupníctvo v tom zmysle, že právne účinky podaného návrhu zostávajú zachované aj pre procesného nástupcu. Pri zámene účasti nový žalobca alebo nový žalovaný nie je viazaný úkonmi svojho predchodcu a celé konanie sa začína odznovu. Môžeme hovoriť o nepravom procesnom nástupníctve, pretože dochádza len k výmene subjektov bez toho, aby s tým boli spojené účinky ako pri zmene účasti, čiže pri klasickom (pravom) procesnom nástupníctve... V každom štádiu konania musí byť otázka, kto je účastníkom konania, postavená napevno, všetko ostatné, napríklad aj eventuality nedostatok vecnej legitimitácie účastníka, je druhořadé. (Števček, M., Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012. § 92.).

60. Ako bolo uvedené, pôvodne žalovaná na začiatku napadnutého konania nároky sťažovateľa ako také nespochybňovala (bod 6), až neskôr (bod 57) poukázala „*tiež na nedostatok pasívnej legitimitácie odporcu, keď zodpovednosť nemôže niesť štát*“. Uvedený procesný postoj pôvodne žalovanej svedčí o tom, že sama nebola v otázke pasívnej legitimitácie konzistentná, čo ústavný súd považuje za skutočnosť natoľko významnú, aby sa ňou krajský súd osobitne zaoberal v rámci posudzovania toho, či námietka premlčania vznesená ministerstvom vnútra na pojednávaní okresného súdu konanom 15. apríla 2016 (bod 12) je alebo nie je v rozpore s dobrými mravmi.

61. Vo všeobecnosti nie je vylúčené, aby vznesenie námietky premlčania žalovaným mohlo byť považované za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože výkon žiadneho práva nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. O takýto prípad však môže ísť iba výnimočne. V rozpore s dobrými mravmi môže byť však len taký výkon práva účastníkom v civilnom súdnom konaní, ktorý je výrazom zneužitia tohto práva na úkor druhého účastníka konania, pričom vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania môže o takýto prípad ísť len vtedy, ak druhý účastník konania márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči nemu by za tejto situácie priznanie účinkov premlčania bolo neprimerane tvrdým postihom. Pre posúdenie tejto primeranosti je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu, najmä vziať do úvahy charakter uplatneného práva, jeho rozsah a dôvody, pre ktoré právo nebolo uplatnené pred uplynutím premlčacej doby (m. m. II. ÚS 176/2011).

62. V duchu tohto právneho názoru ústavný súd zdôrazňuje, že uplatnenie premlčacej námietky sa môže priečiť dobrým mravom len vo výnimočných prípadoch, keď by bolo na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, alebo keď by

sa aprobovalo konanie, ktoré je *contra bonos mores* (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, m. m. I. ÚS 33/2012). Vždy je nevyhnutné vychádzať z individuálnych okolností každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na skutkových zisteniach. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť komplikované a netypické; to však nevyvážuje všeobecné súdy z povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie. Zásada súladu výkonu práv s dobrými mravmi predstavuje významný korektív, ktorý v odôvodnených prípadoch dovoľuje zmierňovať tvrdosť zákona a dáva sudcovi priestor pre uplatnenie pravidiel slušnosti [k tomu napr. nálezy Ústavného súdu Českej republiky [sp. zn. II. ÚS 3403/11](#) (N 142/70 SbNU 333), bod 17, či I. ÚS 1532/16-N 176/82 SbNU 713, body 16 a 20]. V rámci daného prípadu možno zhrnúť, že použitie korektívu dobrých mravov bolo v špecifickom prípade sťažovateľa celkom namieste.

63. Riziká plynúce z pochybení štátnych orgánov musí niešť štát a tieto omyly nemožno napravnovať na úkon dotknutých jednotlivcov, najmä pokiaľ nie je v stávke žiadny iný protichodný súkromný záujem (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Lelas proti Chorvátsku č. 55555/08).

64. Uvedené skutočnosti viedli ústavný súd k záveru, že právne posúdenie nedostatku vecnej legitímácie ústredného orgánu štátnej správy krajským súdom (v spojení s právnym názorom súdu prvej inštancie, ktorému predchádzalo rozhodnutie prvoinštančného súdu o zámene účastníka konania podľa § 92 ods. 4 OSP) a pripustenie námietky premlčania vznesenej ústredným orgánom štátnej správy nezodpovedajú ústavnému štandardu súdnej ochrany práv sťažovateľa, ktorého odvolacími námietkami sa krajský súd účinne nezaoberal, hoci mali zásadný význam pre rozhodnutie vo veci samej.

V.2. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

65. Základné právo na súdnu ochranu nemá absolútny charakter a môže podliehať obmedzeniam zo strany štátu. Takýmto obmedzením sú aj § 420 a § 421 CSP, ktoré vymedzujú prípady, keď je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok.

66. Ústavný súd plne rešpektuje rozhodovací priestor najvyššieho súdu vrátane jeho kompetencie ústavne konformným spôsobom vymedziť si prípustnosť a spôsob rozhodovania o dovolaní

([II. ÚS 398/08](#), I. ÚS 18/2020), no len pokiaľ neprekročí ústavné štandardy (I. ÚS 17/01). Opätovne pripomína, že pri výkone základného práva na súdnu ochranu neprichádza do úvahy

(zo strany súdov) jeho zužujúci výklad a ani také formálne interpretačné postupy, následkom ktorých by mohlo byť jeho neodôvodnené (svojvoľné) obmedzenie či dokonca popretie (I. ÚS 532/2016).

67. Najvyšší súd je pri rozhodovaní o dovolaní súdom, ktorý okrem rozhodovania o právach a povinnostiach sporových strán (v danej veci účastníkov konania, pozn.), „súdi súdy“ s dôsledkami pre účastníkov konania súčasných i budúcich. Rozhodnutím o dovolaní

sa cez interpretáciu vdychuje život právnym normám s dôsledkami pre celé územie Slovenskej republiky (I. ÚS 336/2019).

68. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa odmietol ako neprípustné [§ 447 písm. c) CSP], keďže vady zmätočnosti ani nesprávne právne posúdenie veci krajským súdom nezistil.

69. Uvedený názor najvyššieho súdu ústavný súd vyvrátil v časti V.1. uvedeného nálezu, na ktorú v podrobnostiach odkazuje a zároveň pripomína, že právny poriadok práve prostredníctvom posudzovania porušenia práva na spravodlivý proces umožňuje aj dovolaciemu súdu, aby vecnú legitimitáciu preskúmal, čo aj robí (bod 40). Pokiaľ tak najvyšší súd v posudzovanom prípade neurobil, rozhodol o prípustnosti dovolania sťažovateľa proti napadnutému rozsudku krajského súdu spôsobom, ktorý nie je ústavne akceptovateľný.

70. Keďže ústavný súd zaujal právny názor o porušení namietaných práv sťažovateľa aj krajským súdom, alternatívny sťažnostný petit smerujúci len proti uzneseniu najvyššieho súdu osobitne neriešil.

V.3. Záver

71. Na skutkovom základe uvedenom v bodoch V.1. a V.2. tohto nálezu ústavný súd podľa § 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde rozhodol, že rozsudkom krajského súdu č. k. 5 Co 320/2017, 5 Co 321/2017 a 5 Co 322/2017 z 28. novembra 2019 a uznesením najvyššieho súdu č. k. 1 Cdo 188/2020 z 24. augusta 2022 bolo porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto napadnutý rozsudok krajského súdu a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (body 1 a 2 výroku nálezu), keď, vychádzajúc zo zásady procesnej ekonómie, prihliadol na to, že otázka pasívnej legitimitácie nebola vyriešená ústavne súladným spôsobom ani po 19 rokoch od začatia napadnutého konania.

72. Úlohou krajského súdu, ktorý je v zmysle § 134 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu, bude opätovne rozhodnúť o odvolaní sťažovateľa, majúci na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru, je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť hľadať také riešenie ním prejednávanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení.

73. Ústavný súd pripomína, že právo nie je iba normatívny systém, ale má plniť aj funkciu Aristotelovej „aequity“. Formálne postupy tak nemôžu mať prednosť pre materiálnym prístupom, najmä ak v danej veci základ sporu od počiatku nebol sporý.

VI.

Finančné zadosťučinenie

74. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti navrhol, aby mu ústavný súd priznal finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur, keďže excesívna dĺžka napadnutého konania, v ktorom bol dosiaľ uprednostňovaný prílišný formalizmus pred nachádzaním spravodlivosti, negatívne

zasahuje do osobnostnej sféry sťažovateľa, čo bližšie odôvodnil v replike (bod 27) a preukázal rozhodnutím Sociálnej poisťovne č. ... z 1. decembra 2022.

75. Ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

76. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (I. ÚS 153/08).

77. Prípád sťažovateľa ústavný súd za taký považuje, preto mu priznal finančné zadosťučinenie 5 000 eur, ktoré zaviazal krajský súd zaplatiť mu 2 500 eur a najvyšší súd taktiež 2 500 do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výroku nálezu). Povinnosť zaplatiť sťažovateľovi finančné zadosťučinenie nebolo možné obom súdom uložiť spoločne a nerozdielne, pretože najvyšší súd má svoju vlastnú rozpočtovú kapitolu.

VII.

Trovy konania

78. Trovy konania pred ústavným súdom, ktoré vzniknú účastníkovi konania, uhrádza účastník konania (§ 73 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch

podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde). Za trovy konania môžu byť považované iba také výdavky, ktoré sú preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené, ak vznikli v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva.

79. Pri rozhodovaní o priznaní náhrady trov konania ústavný súd vychádza z § 1 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), podľa ktorého výpočtovým základom pre účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka, ak ods. 4 neustanovuje inak. Táto podľa oznámenia Štatistického úradu Slovenskej republiky za I. polrok 2021 predstavovala sumu 1 163 eur a za I. polrok 2022 predstavovala sumu 1 252 eur.

80. Ústavný súd preto v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky priznal sťažovateľovi náhradu trov konania právneho zastúpenia v celkovej sume 758,53 eur, a to za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie vecí, písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti vykonané v roku 2022) v sume 193,83 eur za jeden úkon a za dva režijné paušály v sume 11,63 eur za jeden paušál, ako aj za úkon právnej služby (replika vykonaná v roku 2023) v sume 208,67 eur a k nemu prislúchajúci režijný paušál v sume 12,52 eur, plus 20 % DPH, ktorú vzhľadom na oddelené rozpočty krajského súdu a najvyššieho súdu rozdelil na polovicu a zaviazal zaplatiť krajský súd náhradu trov v sume 379,27 eur a najvyšší súd taktiež v sume 379,27 eur právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

